

**CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ**  
**İLÂHİYAT FAKÜLTESİ**  
**DERGİSİ**

**Hakemli Dergi**

**IV. Sayı**



**SİVAS - 2000**

## KARAMANOĞLU İBRAHİM BEY ALEYHİNE OSMANOĞULLARININ ALDIĞI FETVALAR

Doç. Dr. Ramazan BOYACIOĞLU\*

Karamanoğulları, Oğuzların yirmi dört boyundan biri olan Salur<sup>1</sup> boyundan gelmektedir. Bunlar Anadolu'ya geldiklerinde, önce Sivas'a yerleşmişler ve başlarında Nurettin Bey ile birlikte orada bulunan kâirlere karşı mücadele vermişler<sup>2</sup>, sonra Selçuklu sultanı Alaaddin döneminde (1220-1237) Sivas yönetimini elinde bulunduran ve kendi adına hutbe okutan Hacı Bahadır'dan Sivas'ı almışlardır. Bunun üzerine Anadolu Selçuklu Sultanı Alaaddin, kendisine âsî olmadığını söyleyen ve "*Han oğlu hanın, Kalhan oğluyum. İlimizi düşman (Moğol) yağma etti. Bütün kabilemi alıp Rum'a (Anadolu) çıktım. Öteki kulların gibi ben de kulunum. Sizden isteğim himmetinizle hoş geçmekliğimdir*"<sup>3</sup> diyen Nurettin Beyi Konya'ya çağırmış ve ona: "*Ey Nurettin! Askerini toplayıp, Ermenek üstüne varıp cenk idesin. Allah'ın izniyle bu kaleyi alasin. Çünkü Müslümanlara çok çile çektirmişler. Diyarları senin mülkün olsun*"<sup>4</sup> demiştir.

Bundan sonra Sultan Alaaddin, Ermenek ve çevresini ele geçiren Nurettin Beye hil'at, kılıç, tabi ve sancak<sup>5</sup> göndermiştir.

II. Keyhusrev döneminde (1237-1246) Anadolu Selçuklu devleti, Baba İshak ayaklanmasını 1240 yılında zorlukla bastırmıştı. Daha sonra, 1243 yılında, Selçuklu ordusu Baycu Noyan komutasındaki Moğol ordusuna Kösedag'da yenilmiş<sup>6</sup> ve Anadolu Selçuklu devleti Moğol egemenliği altına girmişti. Artık bundan sonra, Anadolu Selçuklu devleti Moğolların egemenliği altında iken Orta Anadolu, İlhanlılar yönetiminde ezilmekteydi. Ama bu durum fazla sürmemiştir ve önce Selçuklu devleti, sonra da 1336'da İlhanlı egemenliği çökmüştür. Bunlar çökerlerken, bu arada, uçlarda bir takım Türkmen beylikleri kurulmuştur. Bunların

\* Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

<sup>1</sup> Geniş bilgi için bkz. Ramazan Boyacıoğlu, Karamanoğulları'nın Kökenleri, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, III, s.51-57

<sup>2</sup> Şikâri'nin Karaman Oğulları Tarihi, Konya Halkevi Tarih Ve Müze Yayınları, seri 1, sayı 2, Konya 1946, s.9-10

<sup>3</sup> A.g.e., s.13

<sup>4</sup> A.g.e., s.14

<sup>5</sup> A.g.e., s.15

<sup>6</sup> Osman Turan, Selçuklular Tarihi ve Türk-İslâm Medeniyeti, İstanbul 1980, s.300

en eski ve en güçlüsü yukarıda belirtildiği gibi Lârende (Karaman) bölgesinde Ermenilere karşı fetihler yapan Karamanoğulları Beyliği idi.<sup>7</sup>

İşte bu çöküş döneminde, Moğol baskısı sonucu ortaya çıkan siyasal buhrandan yararlanan ve Moğol zorbalığına kafa tutan<sup>8</sup> Karamanoğulları, Anadolu Selçukluları ile uzun süre savaşımlar ve Konya'yı, önce Karamanoğlu Mehmet Bey zamanında geçici olarak (1291)<sup>9</sup>, sonra da 1308'de Karamanoğlu Mahmut Bey döneminde (öl. 1314-1318 arası) sürekli olarak ele geçirmişler ve tahta oturmuşlardır.<sup>10</sup>

Karamanoğulları, Anadolu Selçuklularının tahtına 1291 yılında Mehmet Bey döneminde oturduktan sonra, Şikâri'nin rivayetine göre daha önce Selçuklu sultanı Alaaddin Keykubat'ın çoban başı olan Osman (Osmanlı devletinin kurucusu Osman Bey) gelip Karamanoğlu Mehmet Beye doğruluk göstermiştir. Hürmet edip Sultanın ne kadar sürüsü varsa getirip teslim etmiş ve muhalefet etmemiştir. Buna karşılık da Karamanoğlu Mehmet Bey, Osman'a üç kent bağışlamış; tabi, alem (sancak) ve kılıç verip bey eylemiştir.<sup>11</sup> Hatta Karamanoğlu, Germiyanoğlu Alışar'ın elinden Osman'ı ve oğlunu kurtarmıştır.<sup>12</sup> Karamanoğlu Mahmut Bey döneminde Karamanoğulları, Konya tahtına aşağı yukarı sürekli şekilde oturduktan sonra da, Karamanoğullarının Osmanlılara davranışları dostça olmuştur. Karamanoğlu Ebulfeth Alaaddin Sultan, Osmanlıdan kız almıştır.<sup>13</sup> Yani Ebulfeth Alaaddin Sultan, I.Murat'ın kızı Nefise Hatun ile evlenmiştir.<sup>14</sup>

Karamanoğulları'nın, Konya'da Selçuklu tahtına oturduktan sonra kendilerini, onların siyasal hak ve imtiyazlarının varisi olarak<sup>15</sup> görmüş olmaları doğaldır. Yukarıda da belirtildiği gibi Anadolu'ya geldiklerinde kendilerini "*Han oğlu hanlar*" olarak takdim etmişlerdir. Zaten daha sonra Karamanoğlu Alaaddin'in Yıldırım Bâyezid'e "*Niçin sana itaat edeyim, ben de senin gibi bir hükümdarım*"<sup>16</sup> şeklinde verdiği cevaptan da anlaşılacağı gibi, Karamanoğulları kendilerini her zaman üstün görmüşler, Türk ve İslâm birliğini kendilerinin sağlayacaklarına inanmışlardır. İşte bu düşünce ile, öteki beyliklerin yaptıkları gibi, çevrelerinde bulunanlarla savaşımlar ve birliği sağlama yolunda mücadele vermişlerdir.

Yukarıda özet olarak belirtildiği gibi zaten, I.Murat'ın 1386 Karaman seferinden sonralarına kadar Karamanoğulları devleti, Anadolu'da Osmanoğulları devletinden daha güçlüydü. Karamanoğulları, Selçukluların fiilen vârisleri olmuşlardı ve Konya'yı kendilerine başkent yapmışlardı. Osmanlılar henüz Anadolu'nun ufak

<sup>7</sup> A.g.e., s.302

<sup>8</sup> M.C.Şehabettin Tekindağ, "Semsüddin Mehmet Bey Döneminde Karamanlılar" *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, XIX, İstanbul 1964, s.85

<sup>9</sup> İbn Bibi, *El-Eyamirü'l-Ala'ıye Fi'l-Umuri'l-Ala'ıye (Selçuk Name)*, II. haz. Mürsel Öztürk, Ankara 1996, s.202-213

<sup>10</sup> Halil Ethem, Karamanoğulları Hakkında Vesâik-ı Mahkûke, T.O.E.M., no 11, 1327 (1911) s.703

<sup>11</sup> Şikâri, a.g.e., s.78,130

<sup>12</sup> A.g.e., s.130-132; A.Zeki Velidî Togan, *Umumî Türk Tarihine Giriş*, İstanbul 1981, s.330

<sup>13</sup> A.g.e., s.140

<sup>14</sup> Tekindağ, "Karamanlılar" *M.E.B.İslâm Ansiklopedisi*, VI, s.322

<sup>15</sup> İbrahim Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi*, Konya 1964, s.85

<sup>16</sup> Ziya Kazıcı, *İslâm Tarihi*, X, İstanbul 1995, s.173

bir köşesine sahip bulunurlarken, Karamanoğullarının devleti Fırat ve Amanas'tan Adalya körfezine, Toros dağlarının her iki yamacına yayılıyordu. Akdeniz tarafındaki kıyı emirlikleri dışında, Karamanoğulları büyük bir güç oluşturmuşlardı. Bunların bağımsızlığı Yıldırım Bâyezid tarafından da parçalanamamıştı. Timur'un müdahalesinden sonra, önceki şan ve şereflerini yeniden kazanmışlardı. I.Mehmet, II.Murat ve II.Mehmet'e karşı da başarılı şekilde karşı koymuşlardı. XIV.yüzyılın ikinci yarısında olduğu gibi XV.yüzyılın ilk yarısında da Karamanoğulları evlenme yoluyla Osmanoğullarına akraba olmuşlardı. Ama, Osmanlı hükümdarlarına boyun eğmek istemiyorlardı.<sup>17</sup>

Bu mücadele esnasında Karamanoğulları ile Osmanoğulları karşılıklı olarak birbirlerinin topraklarına girmişlerdir. Hatta Yıldırım Bâyezid, Akçay'da yapılan savaşı kaybeden eniştesi Karamanoğlu Alaaddin'i Konya'ya kadar takip etmiş ve orada idam ettirmişti.<sup>18</sup> Bundan sonra Karamanoğullarının Osmanoğullarına karşı intikamları iyice artmış olmalıdır.

İşte bu karşılıklı savaşlarla ilgili olarak Osmanoğulları zaman zaman ulemadan Karamanoğulları aleyhine fetvalar almışlardır. Bunlardan birkaç tanesi de Karamanoğlu İbrahim Bey aleyhine alınmış olan fetvâlardır. II.Murat döneminde alınmış olan bu fetvâların, o zamanki İslâm ulemasının durumunu göstermesi bakımından ilginç olan ve irdelenmesi gereken yönleri bulunmaktadır.

Karamanoğlu İbrahim Bey (öl.1464?), Osmanlı padişahı Yıldırım Bâyezid tarafından Bursa zindanına hapsedilen<sup>19</sup> ve 1402 yılında Timur Han tarafından, kardeşi Ali Bey ile birlikte kurtarılan Mehmet Beyin ve İnci Hatunun oğludur. Mehmet Beyin babası Alaaddin Bey, yukarıda belirtildiği gibi, 1398'de Konya'ya alan kayınbiraderi Yıldırım Bâyezid tarafından öldürülmüştü. Mehmet Bey kardeşi Ali Bey ile birlikte Karaman kalesinde bulunduğundan Bâyezid orayı da kuşatmış ve hayatlarına dokunmamak şartı ile kendisine teslim olan hemşiresi Nefise Hatun ile Mehmet ve Ali Beyleri Bursa'ya göndermişti. Daha sonra Timur, Bursa'dan kurtarıp Karaman hükümdarlığına getirdiği Mehmet Beye babasının zamanındaki Karaman topraklarından başka Osmanlılara ait bazı yerleri de vermişti.<sup>20</sup>

Daha sonra Mehmet Bey, dedesi Karaman'ın Frenk elinden aldığı Antalya'yı Osmanlılardan geri almak için bir sefer düzenlemişti. Fakat bu seferde Mehmet Beye kaleyi teslim ediyoruz diye bir hile düzenlenmiş ve Mehmet Bey kaleye yaklaşırken yapılan bir top atışı ile Antalya kalesi önünde parçalanarak ölmüştü.<sup>21</sup>

Bunun üzerine İbrahim Bey, babasının ölüsünü yanına alıp Lârende'ye (Karaman) dönmüştü. Bundan sonra Mehmet Beyin kardeşi olan Niğde Hükümdarı Ali Bey, bir kısım Karamanlıların çağrısı üzerine Lârende'ye gelip hükümdarlığını açıklamıştı. Bu olaydan sonra İbrahim Bey ile kardeşi Ali Bey oralarda tutunamayarak Osmanlı Hükümdarı II.Murat'a sığınıp yardım istemişlerdir. II.Murat da, İbrahim, İsa ve daha önce kendisine sığınmış olan bunların öteki kardeşi Ali Beylere birer kız kardeşini verip bunlardan Ali'yi Sofya sancağına, İsa'yı Rumeli'de

<sup>17</sup> Konyalı, a.g.e.,s.85

<sup>18</sup> Tekindağ, M.E.B. İslâm Ansiklopedisi, a.g.m., s.323

<sup>19</sup> Solak-zâde Tarihi,I, hazırlayan Vahid Çabuk, Kültür Bakanlığı Yayınları Ankara 1989, s.76

<sup>20</sup> İsmail Hakkı Uzunçarşılıoğlu, "Karamanoğlu İbrahim Bey Vakfiyesi", Belleten,I, İstanbul 1937, 57-58

<sup>21</sup> Şikâri, a.g.e.,s.185

başka bir sancağa atayarak kendi yakınında alıkoymuş ve İbrahim Beyi de Karaman hükümdarı yapmıştı. Kendisine yapılan bu yardıma karşılık İbrahim Bey, babası zamanında Hamit ilinden ve Beyşehri'nden Osmanlılara ait iken sonradan Karamanlıların ellerine geçmiş olan bazı yerleri Osmanlılara bırakmıştı ve arada bir de ittifak yapılmıştı. Osmanlılar bu aldıkları yerleri bir sancak yaparak şarapdâr İlyas adındaki bir beye vermişlerdi. İbrahim Bey az zamanda bu antlaşmayı bozmıştı. Hükümdarlığını elde etmek için istemeyerek Osmanlılara verdiği yerleri geri almak için fırsat kollamıştı.<sup>22</sup> Daha sonra şarapdâr İlyas'ı esir edip Hamit ilini elegeçirmişti ve ayrıca Dulkadiroğlu Süleyman Beyin, II.Murat'a vermek için yetiştirdiği bir atı İbrahim Bey çaldırıp kendisine mal etmişti. İşte bu at yüzünden de sinirlenen II.Murat Karaman iline yürümüştü.<sup>23</sup>

Genelde Osmanlı tarih yazarlarının bu şekilde anlattıkları bu olayı şikâri, İbrahim Beyin Osmanlılara sığındığından söz etmeksizin, şu şekilde dile getirmektedir:

“Karaman beyleri, Mehmet Hanın (Antalya'da) şehit olduğunu görüp, geçip Lârende'ye geldiler, Mehmet Hanı gömdüler, kırk gün yas tuttular, ondan sonra toplanıp İbrahim Hanı şah kıldılar. Orhan, İşhak, Halil ve Alaaddin arasında dört kardeşi vardı. İbrahim Han hepsinden büyüktü onu şah cylediler. İbrahim Han, Amcası Davut Beye Kayseri'yi verdi, Orhan Beye Beyşehri'ni verdi, Yakup'a Ermenek ilini ve Halil'e Aksaray'ı verdi, amcası Ali Beye ve Mahmut Paşaya Akşehir'i verdi, Hızır Beye Niğe'yi verdi, İsmail'e Enduğ kalesini verdi, Oğuz Oğluna Silifke'yi verdi, Emirşah'a Mut'u verdi, Hacı Mustafa'ya Gülnar'ı ve Bozdoğan Oğlu Mehmet'e Kelendir'i verdi, Mukbil'e Mamure'yi verdi, Kasım Beye İşhaklı'yı verdi ve Bayındır'a Ilgın'ı verdi. Güçlü adalet gösterip bâc u haracı kaldırdı.”<sup>24</sup>

Vakıfları ile tanınan ve varlığını vakıflara<sup>25</sup> adayan inançlı bir kişi olan Karamanoğlu İbrahim Bey ile ilgili olarak da şikâri şunları yazmaktadır:

“İbrahim Hanın tekkeşi, cami ve hângâhı, imaret ve köprüsü ve hanları toplamı altmış dört tanedir. Hayrâtı şayımsızdır. Hem kendisi tevhit ehlidir. Veliler katında kutup makamına ulaşmıştı. İmamına bir gün: *'İlk tekbirde Allah'ın Kâbesi sana görünür mü? Bana ikinci tekbirde ancak olur'* deyince, imamı da: *'Sultanım, hazretinizde saltanat davası olduğundan ilk tekbirde görünmesine engel olmaktadır'* diye cevap vermiştir. Yine İbrahim Han, *'Musallada her gece kırk bin kudret kandili yanar görmez misin?'* diye sormuştur. Karaman devletinin başında elli bir yıl kalmıştır, hutbe okutup, sikke kestirmiştir. Düşmandan hiç kimseye il vermemiştir. Zamanında Karaman halkı tam bir huzur görmüştür. Osmanoğlu kızından yedi oğlu olmuştur. Büyük oğlu Kasım Beydir. Ötekiler İşhak, Alaaddin, Halil, Pir Ahmet, Yâkup ve Küçük Mustafa'dır.”<sup>26</sup>

İbrahim Hakkı Konyalı da, İbrahim Bey hakkında şunları dile getirmektedir:

<sup>22</sup> Uzunçarşılı, a.g.m., s.60-61

<sup>23</sup> Hoca Sadettin Efendi, *Tacü't-Tevarih,II*, yahınlaştıran İsmet Parmaksızoğlu, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, s.183-187; *Solak-zâde Tarihi,I*, s.222-224; Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-Nümâ Neşri Tarihi,II*, yayınlayanlar Faik Reşit Unat-Mehmed A.Köymen, Ankara 1987, s.613-615

<sup>24</sup> şikâri, a.g.e., s.185

<sup>25</sup> Geniş bilgi için bkz. Uzunçarşılıoğlu, a.g.m.; İbrahim Hakkı Konyalı, a.g.e.

<sup>26</sup> şikâri, a.g.e., s.191

“Konya, H. 872, M. 1467 tarihine kadar değişik zamanlarda uzun ve kısa aralarla Karamanoğullarına başkentlik yapmıştır. II.Mehmet ve oğlu İbrahim Beylerin zamanında tekâmül ve umranın (kalkınma ve bayındırlığın) en yüksek seviyesini bulmuştu. İbrahim Bey, Karaman ilinin (devleti) evkafını, emlâkını, vergi mükelleflerini, nüfusunu tesbit ettirmiş ve kanunnameler yaptırmıştı. Osmanlılar onun il yazıcı defterlerinden ve kanunnamelerinden çok yararlanmışlardı.”<sup>27</sup>

İşte özet olarak anlatılan Karamanoğlu İbrahim Bey budur.

Osmanoğullarının Karamanoğulları aleyhine gerekçe gösterdikleri ve ulemadan değişik kişilere yazdıkları Arapça metnin Türkçe anlamı şöyledir (Ek 1):

“Osmanoğulları ile Karamanoğulları arasında ortaya çıkan aşağıdaki olayla ilgili olarak âlimlerin fetvası nedir? Frenkler, Osmanoğulları üzerine saldırıp onları katletme ve ülkelerini ele geçirme hususunda birleşmişlerdi. Kâfirlerden büyük bir ordu toplamışlar ve Osmanoğullarına karşı bütün hazırlıklarını yapmışlardı. Osmanoğlu bu durumu haber alınca, onlara karşı koymak için hazırlandı ve ülkesinde savaşmaya gücü yeten herkesi ordusuna katarak hazırlığını tamamladı. Düşmanın bu niyetine engel olmak ve onları İslâm yurduna sokmamak için harekete geçti. Frenkler ile Osmanoğulları arasındaki bu gelişmeleri öğrenen Karamanoğlu, Osmanoğullarının savaşmak üzere çıktıklarını öğrenince, onların ülkesini ele geçirmek istedi. Karamanoğlunun düşüncesine göre Osmanoğulları ülkesindeki bazı bölge halkı savaşa gittiği için buraları kolayca ele geçirmek mümkündü. Ayrıca Osmanoğulları da, kâfirlerle savaştığından, meşgul bulunuyorlardı. Bu da Karamanoğlunun işini kolaylaştırırdı. Bu durumu bilen İstanbul'un kâfir hükümdarı, Karamanoğluna bir elçi gönderdi. Bu ikisinden biri, bir taraftan diğeri de öbür taraftan harekete geçerek Osmanoğlunu ortadan kaldırma hususunda fikir birliğine vardılar. Ayrıca Osmanoğlunun kâfirlere karşı saldırısına da engel olacaktı. Onun ülkesini de ele geçireceklerdi. İşte durumu (niyeti) bu şekilde olan Karamanoğlu hakkında Fetvanız nedir? Zira bu şahıs, kâfirlerle savaş halinde olan Müslümanlara savaş açtığı gibi, İslâm beldesini istila etmek isteyen kâfirlerle de ittifak içine giriyor. Durumu bu olan Karamanoğlunun katlinin (öldürülmesinin) vücbiyeti hakkındaki görüşünüz nedir? Kâfirlerle ittifak içerisine girerek şeriaten çıkan bu şahsın öldürülmesi konusunda çabuk davranılması gerekir mi? Hükmü nedir?”

Görüldüğü gibi yukarıda söz edilen Karamanoğlu İbrahim Bey hakkında ve aleyhinde bir başsavcının iddianamesi gibi kaleme alınmış olan Osmanoğullarının bu iddianamesi, bazı âlimlere gönderilmiştir. Osmanoğullarının bu iddianamesi, siyasi olarak ele alınıp değerlendirilmesi gerekirken; bir kısım âlim, bunu hukûkî ve dinî yönden değerlendirip fetva vermiştir. Elimizdeki bu fetvalardan birincisi Kâdî'l-Kudât Şeyhü'l-İslâm Şihabüddîn İbn Hacer eş-Şâfiî el Askalanî'ye (öl.1449), ikincisi Kâdî'l-Kudât Şeyhü'l-İslâm Sa'düddîn ed-Deyrî el-Hanefî'ye (1368-1462), üçüncüsü Kadî'l-Kudât Şeyhü'l-İslâm Bedrüddîn et-Tunisî el-Mâlikî'ye, dördüncüsü Kâdî'l-Kudât Şeyhü'l-İslâm Bedrüddîn el-Bağdâdî el-Hanbelî'ye, beşincisi eş-Şeyhü'l-âlim Abdüsselâm el-Bağdâdî el-Hanefî'ye aittir. Bu beş kişinin fetvası üzerine Osmanlı âlimlerinden Abdurrahman b. Muhammed el-Muslihî el-Hanefî el-Amasî de bu fetvalara katıldığıın açıklamış ve onaylamıştır.<sup>28</sup> Bundan sonra Osmanlılar Karamanoğulları'nın ülkesine girmişlerdir.

<sup>27</sup> Konyalı, a.g.e., s.64

<sup>28</sup> Unuzçarşılıoğlu, a.g.m. sonunda Arapça olan bu fetvaları, tercüme etmeden ve yorum yapmadan ek olarak vermiştir.

Yukarıdaki soruya Kâdı'l-Kudât Şeyhü'l-İslâm Şihabüddîn İbn Hacer eş-Şâfiî el-Askalânî'nin cevabı şöyle olmuştur (Ek 2):

“Yüce Allah ayetinde şöyle buyurmıştır: ‘Ey inananlar! Yahudileri ve Hıristiyanları dost edinmeyin. Zira onlar birbirlerinin dostudurlar. İçinizden onları dost edinmeyenler onlardandır (5/51)’. ‘İnananlar, inananları bırakıp da kâfirleri dost edinmesin. Kim bunu yaparsa, artık onun Allah katında hiçbir değeri yoktur. Ancak kâfirlerden gelebilecek bir tehlikeden sakınmanız başkadır (3/28)’. Tefsirciler birinci ayetin tefsiri ile ilgili olarak şunları söylemişlerdir: Kâfirleri dost edinmenin yasaklanması ile ilgili ayet ehl-i kitabı kapsamaz. Özellikle putperest kâfirleri kapsar. Çünkü bu konuda nass (ayet-hadis) vardır. Ehl-i kitaptan kâfirlik hususunda daha katı olanlar ile dostluk kesinlikle yasaklanmıştır. Ayette ‘kim onları dost edinirse onlardandır’ ibaresi kâfirleri dost edinecek Müslümanlar için tehdit içermektedir. Zira o kâfir kendisini dost edinen Müslüman’ı değiştirebilir. Nitekim bu konuda bir hadis vardır: ‘Kişi sevdiği ile beraberdir’. İkinci ayet de birincinin içerdiğine sahiptir. Ancak ikinci ayette bir özelleştirme (sınırlandırma) söz konusudur. Zira ilk ayette kâfirlerle dostluk mutlak anlamda yasaklanmış, ikincide ise bu yasak ‘inananlar varken, onları bırakıp da kâfirleri dost edinmeyin, şeklinde, bir varlık kazanmıştır. Üstelik ikinci ayetteki tehdit birincidekinden daha şiddetlidir. ‘Onun Allah katında hiçbir değeri yoktur’ denilmekte; ne yaptığı kulluğun, ne ibadetin ve ne de imanın hiçbir değeri yoktur şeklinde bir sonuç çıkmaktadır. Burada (ikinci ayette) bir istisna söz konusudur. Bu da herhangi bir tehlike söz konusu olunca inananlar ile dostluğu sürdürmek kaydı ile kâfirler ile de dostluğun (yardımlaşmanın) câiz olduğudur. İnananları bırakarak kâfirler ile dostluk kuranlar, Allah’ın yüce emrine muhalefet etmiş olacakları gibi büyük bir suç da işlemiş olurlar. Ancak bundan daha kötüsü ve günahı ise, inananların öteki inananları arkadan vurmasına kâfirler ile dostluk kurmalarıdır. İnananların kâfirlere karşı İslâm ülkesini savunan öteki Müslümanların aleyhine kâfirler ile işbirliğine gitmeleridir. İşte bu fiilleri yapmak insanı İslâm dairesinden çıkarır. İktidar sahibi, bu kimseyi hakka döndürmek için çaba gösterir. Aksi halde kanı heder edilir (öldürülür).”

Kâdı'l-Kudât Şeyhü'l-İslâm Sa'düddîn ed-Deyrî el-Hanefî'nin cevabı şöyledir (Ek 3):

“Allah’a hamd olsun. Şüphe yok ki bu şekilde davranış büyük bir suçtur ve günahıdır. İnsanı doğru inançtan uzaklaştırır. Nasıl olur da Müslümanların yenilmesine yardımcı olunur ve amaçları Allah’ın dinini yüceltmek olan mücâhitlere engel olmak için kâfirler ile anlaşılabilir! Böyle bir işe girişen helâk olur. Bu konuda malının ve rütbesinin de bir yararı olmaz. Soruda şunlar zikredilmiştir: ‘Karamanoğlu, Osmanoğullarına karşı yukarıdaki şekilde bir niyet içerisine girince Rum hükümdârına bir elçi göndermiş ve onunla daha da fazla kötülükleri birlikte yapmak için anlaşmıştır. Oysa Müslümanların alçalmasına ve yenilmesine yol açacağı için böylesi bir anlaşma gerçekten çok büyük bir günahıdır. Bu şekilde yapan çok çetin bir azâba çarptırılır. Alçaltılır. Onlara karşı savaşmak gerekir. Onları yenmek gerekir. Saldırıya uğrayanların onlara karşı savaşmaları da yasaldır. Onlara karşı ordu toplamaları da yasaldır. İmam Mâlik’e, ‘Müşriklarla mektuplaşan ve onlara Müslümanların orduları hakkında haber veren kişi konusunda’ sorulduğunda İmam Mâlik şöyle demiştir: ‘Bu hususta bir şey duymadım. Benim görüşüme göre böyle bir durum olursa devlet başkanı içtihatla bulunur. Kişi tövbeye davet edilir. Eğer tövbe ederse, tövbesini kabul ederiz. Eğer tövbeden kaçınırsa imam onu sert bir şekilde cezalandırır. Sonra uzak yerlere sürgüne gönderir. Zimmî hakkında da anlaşmayı bözdüğü için öldürülür’ dedi. Eğer harp ehlinden ise (harbî)

malları alınıp, beytülmâle konulur. Cezası şiddetli olur. İmam Şâfiî de, İslâm'ın kendisine emân verdiği kimsenin İmanın ancak, evli iken zîna etmekle, bir başkasını öldürmekle ya da imandan sonra açık bir şekilde küfre düşmekle helal olabileceğini söyledi. Raydatü Hâh hadisi<sup>29</sup> ile Peygamberin Hatıb'ı cezalandırmamasını delil olarak getirdi. Ardından İmam Şâfiî'den şu da nakledilmektedir: 'Eğer bunu yapan kimse vakar ve iffetli bir insan değil ise, imanın ona tazir cezası verme hakkı vardır. Hatıb'a da bu yüzden ceza verilmedi. Çünkü o, işin caiz olduğunu mazeret olarak söylemişti. Peygamber de onun ömrünü, dinde şüphe ettiği için değil, çocuğunu ve malını korumak için bu işi yaptığı düşüncesiyle kabul etmişti. Hz.Ömer ise zahirine bakarak: Bırakın boynunu vurayım, zira o münafık oldu, demiştir. İşte bundan dolayı âlimler bu konuda ihtilaf ettiler. Denildi ki, bu adamın küfrüne hükmedilmez ise, öldürülmesi hadden midir, değil midir? İmam Mâlik bu konuda şunları söyledi: 'Bu konu imamın içtihadına kalır. Abdümelik: 'Eğer bunu devamlı yapıyorsa, casusluktan dolayı öldürülür' dedi. Mâlik: 'Casus, Müslümanlara zarar verdiği ve yeryüzünde fesâda sebep olduğu için öldürülür' dedi. Bizim görüşümüz de bu yöndedir. Eğer bunu tekrar tekrar yaparsa ki bu da onun inancının bozukluğuna, böylece kanının haramlığının ortadan kalkmasına delâlet eder. Dolayısıyla Müslümanların yaşadığı ülkelerde öldürülmeyi, esir alınmayı gerektirecek tarzda küfrü yaymak gibi bir takım bozgunculuk davranışlarında bulunursa, bu haramlık bakımından daha büyük bir suçtur. Eğer onunla Osmanoğlu arasında onu intikam almaya sevk edecek bir düşmanlık varsa, bu durumda, dinî bir hususta ilgili düşmanlığın ve husûmetin dünyevî bir konudaki düşmanlıktan üstün tutulması gerekir. Halifenin vâlisinin bu işi yapan kimseye yaptığı işin sebebini sorması ve yapmış olduğu işteki büyük câhilliğini ona göstermesi ve böyle işlerden tövbe etmesini, apaçık olan hakka dönmesini arz eder. Ve o kimsenin tövbesinin doğruluğunun bir göstergesi olarak kendi başına Müslümanlar ile harp etme hususunda onu kullananlara karşı mücadele etmesi ve müçtehit mücâhit melikin düşmanlar ile savaş hususunda yardımcılarından canıyla, ordusuyla, malıyla ve bütün gücüyle destekçilerinden olması gerekir. Böyle yapması, onun tövbesinin gerçek oluşunu ve işlediği suçtan temizlendiğini ortaya koyar. Aksi halde, o dünyada rezil ve rüsvâ olur, ahirette de azaba çarptırılır."

Kadı'l-Kudât Şeyhü'l-İslâm Bedrüddîn et-Tunisi el-Mâlikî'nin cevabı şöyledir (Ek 4):

"İmam Mâlik'e, Müslümanların haberi hakkında Rumlara casusluk yapan bir kişi hakkında, soru soruldu. O da: 'Ben bu konuda herhangi bir şey duymadım. İmamın içtihadı geçerlidir' demiştir. İbn Rüşd de, İmam Mâlik'in sözü doğrultusunda görüş belirtmiştir. Ayrıca onun ya öldürülmesi, ya da asılması gerektiğini belirtmiştir. Muharibin (savaşçı) cezalandırılması hususunda bir bilgi vermedi. Ancak onun öldürülmesi veya asılması yeryüzünde fitneyi ortadan kaldırmaz. İbnü'l-Kâsım ise, 'boynunu vurunuz, onun bu hususta yapacağı tövbeye itibar etmeyiz', demiştir. İmam İbn Rüşd de, İbnü'l-Kâsım'ın söyledikleri hakkında şöyle demiştir: Evet bu görüş doğrudur. Çünkü söz konusu casus, Müslüman savaşçıları sıkıntıya sokmuş ve büyük bir fitneye aracı olmuştur. Nitekim Allah, Savaşanlar ile ilgili bir ayetinde şöyle buyurmuştur: 'Allah'a ve Elçisine savaş açıp yeryüzünde bozgunculuğa uğraşanların cezası öldürülmek, ya da asılmaktır...(5/33)'. Casus da savaşçılar gibidir. Ancak onun tövbesi, zındıklarınki gibi kabul edilemez.

<sup>29</sup> Hatıb b. Ebî Beltea'nın, Mekke'nin fethini, Peygamber'den izinsiz olarak Mekkelilere bildirmek için bizzat kendisi gitmeyip gönderdiği kişinin, Hz.Ali tarafından yakalandığı yerin adı ve bu olay.



Öldürülmesinin gerekliliğine de aşağıdaki şu olay delildir. Peygamberin sahabîlerinden Hatıb b. Ebî Beltea, Peygamberin Mekke'ye düzenleyeceği seferi, Mekkelilere önceden haber vermek istemişti. Bu olayın açığa çıkmasından sonra Ömer, onu öldürmek istemişti. Çünkü o, Allah'a ve Elçisine ihanet etmişti. Peygamber, Ömer'in görüşüne rağmen, Hatıb b. Ebî Beltea'nın Bedir ehlinde olmasının yanında, onun mazeretinin Allah katında da doğrulanmış olduğundan öldürülmesine izin vermedi. Onun ileri sürdüğü bu mazeretin doğruluğunu Peygamber, vahiy yoluyla öğrenmişti ve bu nedenle onun özrünü kabul etti. Bu yüzden bu olay, yukarıdaki olayla kıyaslanamaz. İbn Rüşti sözü burada bitirdi. İmam Mâlik ve İbnü'l-Kâsım'ın benzetmesine dayanarak, Müslümanların gizli durumları hakkında kâfirlerle yazışıp bilgilendirmek casusluk olarak nitelendirilebilir. Bu casusluk suçuna İlaveten bir de, Müslümanların aleyhine kâfirlerle savaş ittifakı yapmak, çok daha büyük bir suçtur. Allah'tan dinimize yardımcı olmasını ve kâfirlerin kökünü kazımada başarılı kılmasını temenni ederiz."

Kâdir'l-Kudât Şeyhü'l-İslâm Bedrüddîn el-Bağdâdî el-Hanbelî'nin cevabı şöyledir (Ek 5):

"Yüce Allah şöyle buyurmaktadır: 'Sizin dostunuz ancak Allah'tır, Elçisi'dir, inananlardır. 'Onlar ki Allah'ın emirlerine boyun eğerek namazı kırlarlar, zekatı verirler (5/55)'. 'Allah'ı, Elisini ve inananları dost edinenler Allah taraftarlarıdır. Üstün gelecek olanlar onlardır (5/56)'. Yüce Allah, inananların dostunun Allah, Elçisi ve inanan kulları olduğunu belirtmiştir. Bu inanan kullar ister kendi mezhebinden, ister kendi tarikatından olsun ister olmasın fark etmez. Önemli olan inananların yukarıdaki sıfatlarla vasıflanmış olmasıdır. Yüce Allah buyurmaktadır ki: 'İnanan erkekler ve inanan kadınlar birbirlerinin dostlarıdır... (9/71)'. Yine Allah: 'İnanıp da hicret edenler, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihat edenler ve muhacirleri barındırıp yardım edenler, birbirlerinin dostlarıdır...(8/72)'. 'Kâfirler de birbirlerinin dostlarıdır...(8/73)'. 'Sonradan inanıp hicret eden ve sizinle birlikte cihat edenler de sizdendir...(8/75)'. Yüce Allah bu tür anlamda olan ayeti, Kitabının birçok yerinde zikretmiştir. Allah'a ve Elçisine inanan, Allah'tan korkan herkes, Allah'ın dostlarıdır. Allah, inananların birbirlerini dost kabul etmelerini zorunlu kılarken, kâfirlere karşı da birlikte düşmanlığı zorunlu kılmıştır. Sahih Hadis kitaplarında: 'İnanan, inanan için birbirini sıkıca tutan binalar gibidir' denilir. Allah, Kitabında birliği emrederken, çekişmeyi yasaklamıştır. Bu bağlamda: 'Allah'ın ipine sımsıkı toptan sarılın, ayrılığa düşmeyin...(3/103)'. 'Dinlerini parçalara ayırıp gruplara ayrılanlarla, senin hiçbir ilişkin yoktur...(6/159)'. Herkese düşen şey, Allah'ın öne çıkardığını öne çıkarmak, geride bıraktığını da geride bırakmaktır. Allah'ın sevdiğini Allah için sevmek, Allah'ın sevmediğini Allah için sevmemek ve nefret etmek gerekir. Allah'ın emirlerini yerine getirmek, yasaklarından kaçınmak gerektiği gibi, Müslümanların tek el (birlik) olmaları da gerekir. Kim buna karşı gelirse öldürülmesi gerekir. Bozucu amaçlarından uzaklaştırılması gerekir. Eğer bunda (muhalefette) direnirse öldürülür. Şeriatten dışarı çıktığı için kanının akıtılması ve Müslümanlara karşı kâfirlerin yanında yer almasından ve Müslümanların ülkelere istila etme niyetinden dolayı derhal öldürülmesi vaciptir. Bunu yapan sevap kazanır."

Eş-Şeyhü'l-İlim Abdüsselâm el-Bağdâdî el-Hanefî'nin cevabı şöyledir (Ek 6):

"Osmanoğlu, Peygamberlerin en erdemlisi olan Hz.Muhammed'in dinini, İslâm ülkelerine yönelik eylemlere karşı koruyan ve kollayan mücâhit meliklerden birisidir. İşte onun şöhreti bu şekilde duyuldu, yayıldı ve tanındı. Onun yaptığı

bütün bu çabalar karşılığında her zaman ve kıyamete kadar Allah ondan razı olsun. Allah, razı olup merhamet ettiği bir kişiye, kendi yolunda samimi davrananlardan olan bu kişiye yaptığı gibi zafer verir, yardım eder, gücünü artırır, sözünü güçlü kılar. Zira bu alanda yarışanlar kazanır. Karamanoğlunun durumuna gelince, birincisi, saldırgan düşmana karşı koyanın (Osmanoğlu) zihnini meşgul ettiği için, bu davranışı fısıktır. İkincisi, kâfirler ile antlaşması, yazışıp haberleşmesi nifaktır. Son olarak da, kâfirlerin eylemine razı olması, din uğruna canını ortaya koyanları yok etmeye yönelmesi ve kâfirlerin hilelerini gizlemesi ile de dinden çıkmıştır. Müslümanların cemaatini terk etmiştir. Böylece kanı helal olmuş olur. Bilindiği gibi bir Müslüman'ın kanı ancak üç halde helal olur. En başta gelen dinini terk edip, Müslümanların cemaatinden çıkandır. Bu kimse çarçabuk yakalanıp feci bir şekilde öldürülür. Çünkü bu sayede savaşımların ve bölücülerin küfür ve ayrılık ateşi söndürülmüş olur. Sonra kalbinde sapıklık, münafıklık olan kimsenin kalbi de aydınlanmış olur. Kötülükleri yok etmek için çaba gösterenlerden, toplumun üstün menfaatlerini ve korunması zorunlu olan ilkeleri korumaya çalışanlardan Allah razı olsun. Allah'tan dileğimiz, her zaman ve her yerde, Allah için cihat edenlere yardım etmesidir.”

Yukarıdaki ulemanın cevapları doğrultusunda Karamanoğlu İbrahim Bey hakkında verilen fetvalara katıldığını açıklayan Osmanlı âlimlerinden Amasyalı Abdurrahman Muslihî'nin onayı da aşağıdaki şekildedir:

“Bu itibarlardır ki Ulu-Allah'ın bu fakir kulu Abdurrahman b. Muhammed el-Muslihî el-Hanefî el-Amasî de, Allah'ın yeryüzünde kendilerine ilim verdiği büyük âlimlerin (Allah onları korusun) söylemiş oldukları gibi söylemektedir. Bu yazıyı Yüce Allah'a hamd ederek ve O'nun Peygamberi Muhammed'e, Ehline ve Ashabına salavat getirerek yazmıştır.” (Ek 6).

Biz burada haklı haksız üzerinde durmayacağız. Yalnız Osmanoğlunun yazdırdığı iddianame üzerine, yukarıda ismi geçen ve değişik mezheplerden olan âlimler, Sa'düddin Deyrî dışında Kur'an'dan örnekler göstererek Karamanoğlu İbrahim Bey'in öldürülmesi gerektiği konusunda fetva vermişlerdir. Burada üzerinde durulması gereken ve bizim kafamızı kurcalayan tarihî, dinî ve sosyal bazı durumlar vardır:

1-Yukarıda da belirtildiği gibi, Karamanoğulları Selçuklu tahtına oturduktan sonra Osmanoğullarının varlığını tanımışlar ve Osman Bey'e üç il vermişlerdir. Böylece onların kendilerine tabi olmalarını istemişlerdir.

2-Zamanla Osmanoğulları, Karamanoğulları aleyhine gelişme gösterip onların bölgelerini almışlardır.

3-Dahası, Osmanoğulları, Karamanoğlu İbrahim Beyin hem dedesi Alaaddin Beyi, hem de babası Mehmet beyi öldürmüşlerdir. Böyle bir durumda olan bir kişi nasıl olur da Osmanoğullarına dostça davranabilir?

4-Daha önemlisi bunların her ikisi de Oğuz boyundan gelmektedir. Yani Karamanoğulları Salur boyundan, Osmanoğulları Kayı boyundan gelmektedirler. Öyleyse gerek Osmanoğullarının gerekse Karamanoğullarının bir birleri ile yaptıkları savaşları siyasal savaşlar olarak değerlendirmek gerekir. Yukarıda belirtildiği gibi her ikisi de siyasal birliği sağlamak için savaşmışlardır.

4-İbrahim Bey aleyhinde fetva veren ulemaya gelince, bunların delil olarak ortaya koydukları Kur'an ayetlerinin yanında konuyla ilgili başka ayetler de vardır.

Örnek olarak: a) “Eğer inananlardan iki grup birbirleriyle vuruşurlarsa aralarını düzeltin. Şayet biri ötekine saldırırsa, Allah’ın buyruğuna dönünceye kadar saldıran tarafla savaşın. Eğer dönerse artık aralarını adaletle düzeltin ve adaletli davranın. Şüphesiz ki Allah, âdil davrananları sever (49/9).” b) “Ey inananlar! Eğer fâsıkın biri size bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa karşı kötülük edip sonra yaptığımızı pişman olursunuz (49/6).” c) “Ey inananlar! Allah için hakkı ayakta tutun. Adaletle şahitlik eden kimseler olunuz. Bir topluma duyduğunuz kin, sizi adaletsizliğe itmesin. Adaletli olun...(5/8).” d) “Sana dâvacıların haberi ulaştı mı? Ma’bed’in duvarına tırmanıp Dâvud’un yanına girmişlerdi de Dâvud onlardan ürkmüşü. Onlar, korkma! Biz birbirine hasım iki davacıyız. Aramızda adaletle hükmet, haksızlık etme. Bize tam doğruyu göster, demişlerdi. (Sonra onlardan biri): Bu kardeşimin doksan dokuz dişi koyunu var. Benimse bir tek dişi koyunum var. Böyle iken, onu da bana ver, dedi ve tartışmada beni yendi. (Bunun üzerine Dâvud): Ant olsun ki, senin dişi koyununu kendi dişi koyunlarına katmak istemekle sana haksızlıkta bulunmuştur. Doğrusu ortakçılarının çoğu, bir birlerinin haklarına tecâvüz ederler. Yalnız inanıp iyi işler yapanlar ayrı. Bunlar da çok azdır, dedi. Dâvud kendisini imtihan ettiğimizi anladı ve hemen Rabbinden bağışlanmasını dileyip secdeye kapandı ve Allah’a yöneldi (38/21-24).”

Görüldüğü gibi bu son ayette Hz.Dâvud, suçlanamı dinlemeden hüküm verdiği için hatasını anlamış ve hemen tevbe ederek secdeye kapanmış ve Allah’a yönelmiştir. Öyleyse İbrahim Beyin hayatı ile ilgili olan ulemanın fetvasında, üstelik İbrahim Bey yüzde yüz haksız olsa bile gıyabında hüküm ya da fetva vermek, yargısız infaz olmaz mı? Bu İslâm’a uygun mudur?

İşin daha kötüsü bu fetvâlarla hareket eden Osmanlı ordusu, bu fetvâlar doğrultusunda İbrahim Beyi yakalayıp öldürmemişlerdir. Ne yazık ki, haklarında ve aleyhlerinde herhangi bir fetvâ olmayan halkı cezalandırmışlardır. Osmanlı ordusu Karaman topraklarına yaptığı saldırı da, Aşıkpaşaoğlu’nun anlattıklarına göre, Harre<sup>30</sup> olayında olduğu gibi, çok kötü işler yapmışlardır:

“Hünkâra haber geldi ki Karamanoğlu andını bozdu ve Müslümanların kadınları ve oğlanlarına zalimlere gayrimeşru işler ettirdi. Bu haberin doğruluğunu bilince Hünkâr dahi gazaba gelip İslâm askerini topladı ve Rumeli’nin kendisine tâbi ne kadar kâfir askeri varsa onları dahi beraber alıp yürüdü. Konya’ya çıktı. Yağma buyurdu. Karaman ülkesini şöyle vurdular ki şehirlerini ve köylerini elek elek ettiler. Harap eylediler. Karamanoğlu kaçıp Taşeli’ne girdi. **O yıl nice erkek ve kız çocukları doğdu. Soyları soyları bilinmedi.**”<sup>31</sup>

Yine Mehmed Neşrî, eserinde, önce Karamanoğlu İbrahim Beyin Osmanlı ülkesinde yaptığı kötülükleri anlattıktan sonra II.Murat’ın Karaman topraklarına girişini şöyle anlatmaktadır:

“Sultan Murat, Karamanoğlunun illeri vurduğunu ve Müslümanlara hakaret ettiğini işitince büyük bir asker topladı. Sonra, kendine bağlı ne kadar kâfir askeri varsa onları da yanına alıp Konya’ya çıktı. Karamanoğlu kaçıp Taşeli’ne gitti. Murat Hanın oğlu Alaaddin Çelebi de babasıyla yürüyüp Karaman illerini yaktı ve Lârende’yi vurdu. Konya ve Lârende’yi bütün vilâyetleriyle harap etti. O zaman o

<sup>30</sup> Emevî sultanı I.Yezid (680-683) döneminde Emevî ordusunun, 683 yılında Medine’ye yaptığı saldırı sonunda, Müslüman kadınlara saldırılar da olmuştu. Emevî ordusunun bu tecâvüzleri sonunda doğan çocuklara, bir çeşit piç anlamına “evladü'l-Harre” denilmiştir.

<sup>31</sup> **Aşıkpaşaoğlu Tarihi**, yayına hazırlayan ATSİZ, M.E.B.Yayımları, İstanbul 1970, s.140

kadar zulüm yapıldı ki, Osmanlı beylerinden o vakte kadar kimse o kadar zulüm yapmamıştı. Bu kadar zulme, Karamanoğlu İbrahim Bey sebep olmuştur...” Evet Mehmed Neşri olayı bu şekilde anlattıktan sonra II. Murat’ın, eniştesi İbrahim Beyin yalvarması üzerine, onu bağışlayıp gittiğini anlatır.<sup>32</sup>

Bu anlatılan olayların neresi insanî, vicdânî ya da İslâmîdir. Hiç birisi. Ne Karamanoğullarının yaptıkları, ne de Osmanoğullarının yaptıkları.

Yine Fâtih döneminde de Osmanlılar Karaman ülkesinde pek çok zulüm yapmışlardır. Fâtih, Karamanoğlu Pir Ahmet Bey döneminde Karamanoğullarının üzerine yürümüş, Konya’yı almış ve kendi emri üzerine esir alınan Karamanlıların hepsini öldürtmüştür.<sup>33</sup> Daha sonra, Veziri Rum Mehmet Paşaya: “Var, Karamanoğlunu o memleketten sür, çıkar” diyerek ve yanına da asker vererek Karaman’a göndermiştir. Lârende’ye (Karaman) gelen Rum Mehmet Paşa, mescitleri ve medreseleri yakıp yıkıp yok etmiş; kentin kadınlarını ve oğlanlarını soydurup, çıplak bırakmış; sonra Ereğli’ye geçip orayı ve köylerini harap etmiş; Ereğli’nin halkından gelip kendisine, “Buralar Allah Rasûlünün vakfidir.”<sup>34</sup> Şimdi bunu sen böyle harap ettin. Ya Medine yoksullarına buradan nafaka varmaz olursa yarın kıyamet gününde, inanıp tasdik ettiğimiz Allah Rasûlünün huzuruna varınca ne cevap verirsin” diyenleri öldürtmüştür.<sup>35</sup> Rum Mehmet Paşa, bütün Karaman’ı yakıp, yıkıp, harap etmiştir. Daha sonra Konya’nın, Aksaray’ın ve Karaman’ın halkından İstanbul’a zorla pek çok insan sürülmüştür.<sup>36</sup>

Sonuç olarak birbirleri ile kıyasıya savaşan ve birbirlerine bazı kez pek hoş olmayan işler yapan Oğuzların bu iki boyu da tarihte yerlerini almışlardır. Burada şu haklıydı şu haksızdı tartışması yapmadan, bize düşen görev, bu iki kardeş çocuklarının yaptıkları savaşları, bize kadar gelen yazılı belgelere dayanarak, tarafsız olarak ve âdil davranarak ortaya koymaktır. Tarih ibret için okutulur. Amacımız bundan böyle bu tür hatalar yapılmamasın, ayrıca siyasilerin hataları ve çıkarları uğruna halklar zarar görmesin. Şüphesiz Yüce Allah, Kıyamet günü, ihtilaf ettiğimiz konularda aramızda hükmünü verecektir.<sup>37</sup>

<sup>32</sup> Mehmed Neşri, a.g.e., s.641-645

<sup>33</sup> Müneccimbaşı Ahmet Dede, *Müneccimbaşı Tarihi,II*, çev.İsmail Erünsal, Tercimam Ğ Tmel Eser, tarihsiz, s.336-337

<sup>34</sup> İbrahim Bey Ereğli bölgesini Hicaz için vakfetmişti.

<sup>35</sup> *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, s.195; *Solak-zade Tarihi,I*, s.320

<sup>36</sup> Mehmed Neşri, a.g.e., s.783; *Solak-zâde Tarihi,I*, haz., s.320-321

<sup>37</sup> *Kur’an*, 22/69

# بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

## مِثَالُ شَيْخِ الْفَنَاءِ فِي الْكُتُبَةِ فِي شَأْنِ ابْنِ سَيْمُونِ قَطَانَ

ما نقولُ اتقان العلماء فالأقنعنا التي جعلت من ابن عثمان صاحب المبدأ أو ميثاقه ومن فنائه ما ذكره البلاد  
 الطائفة وهي التي نزلت عن ابن عثمان المذكور أنفق عليها جميع طوائف الفروع وتصدر الاختلاف والاشتباه عنها وقد باهرنا المشايخ  
 وأخبارهم وأقوالهم وما فيها من أوجه الجمع كما في الكفاية لفتاوى المصنفين الذين ذكرنا من اشتغالهم بجمع ما عكسوا  
 كتابه على بلادهم بخلافه في بلاد ولا فاطماتهم ليردوا في علم الفتاوى أو في غيره من الفتنال وهو معناه الذي وقع العرق الخروال  
 ووجه البهر في ذلك مع ما ظهر من بعض من الفرق من بلاد الإسلام فاطلع على ذلك ابن عثمان في كتابه المذكور فخرج لفتاوى  
 الكفاية ففضلها في بلاد الاستيلاء على بعض بلاد ابن عثمان لم يفتخر في ذلك من الفتاوى الكفاية ولا اشتغال ابن عثمان بها وليس  
 فتاوى الكفاية من غير أن يكون في حارس الإسلام ما ينزج كل ذلك من الفتاوى الكفاية ولا اشتغال ابن عثمان بها وليس  
 أن يكون الكفاية المذكورة في طرف من طرف ابن عثمان في بعض بلاد الإسلام ويصاحبه عن فتاوى الكفاية في بعض بلاد الإسلام  
 فهذا الفصل الثاني فماذا يجب على ابن عثمان المذكور بقصد هذه المسئلة العظيمة من قبلنا من السنين حاله فلهما الكفاية  
 وبتكليفها الكفاية على بقصد من الاستيلاء على بلاد الإسلام وهو مقتضاه هو والكفاية صاحب استيقول على ذلك  
 وتجدد ابن عثمان عن فتاوى الكفاية في بعض بلاد الإسلام المذكور المستعمل في بعض بلاد ابن عثمان المذكور في بعض بلاد  
 وورد عن بعض من الناس من كان يحب ذلك وكان يفتخر به في بعض بلاد الإسلام المذكور في بعض بلاد الكفاية  
 على فتاوى المشايخ في بلادهم والاستيلاء على أوطانهم غير ذلك في وجه الفتاوى وماذا كان من شأن الكفاية على أهل البلاد في بلادهم  
 فالاستيلاء على أوطانهم من غير ما يقع فيهم فواجب عليهم ذلك أو ما كان من شأنهم من غير ذلك في بلاد الكفاية  
 فلهذا كل من كان له عادته وغير ذلك من غير الاستيلاء أو ما كان من شأنهم من غير ذلك في بلاد الكفاية

هذا الفصل الثاني  
 في بيان ما يجب على ابن عثمان  
 المذكور في بعض بلاد الإسلام

1- Karamanoğlu İbrahim Bey hakkında Osmanlı Hükümdarı Murat II.'nin istediği fetva





# وَأَجَابَ سَيِّدَنَا وَوَلَانَا

فَاجِبُ النَّصِيحَةِ شَيْخُ الْإِسْلَامِ بِهَذَا اللَّهُ بِرَأْسِهِ يَا بَدِي  
أَجِبْنَا بِمَا نَمَسْنَا

أَعَدَّ اللَّهُ لِمَنْ تَوَلَّى إِلَهًا دُونِي الْعَذَابَ قَالَ اللَّهُ مَا لِي أُنَادِيَنَّكَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ لَيْسَ مِنْهُمْ فَتْرَةٌ وَوَلَوْ أَنَّ  
 دَعَمْتُمْ بِيَا كَهُونَ وَرَسُولَ اللَّهِ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا يَا مَنْ جِئْتُمْ بِهِ هُمُ الْفَاقِلُونَ وَكَذَلِكَ أَخْبَرَنَا اللَّهُ قَالَ أَنْ وَكَيْ الْخَوَّسِ  
 خَوَّاتَهُ وَرَسُولَهُ ذِي حَيْثُ دَاؤُ الْيُتْرُونَ وَهَذَا عَامٌ فِي كُلِّ يَوْمٍ مِنْ يَوْمِ بَيْتِكَ نَصْفَةَ حَوَاءَ كَانَ مِنْ أَيْلِ نَيْسَبِ أَرْبَابِ أَوْ مَدِينِهِ  
 أَوْ طَرِيقِهِ أَوْ لَيْلٍ وَهَذَا قَالَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَأُولَئِكَ قَالَ أَنْ الَّذِينَ آمَنُوا هُمْ عَرَضَةٌ وَأَقْدَامُ  
 بَانُو الْإِسْلَامِ وَأَعْظَمُهُمْ مِنْ حَسْبِئِلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آذَوْا وَأَعْتَدُوا أُولَئِكَ لَعْنَتُهُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ لَوْ لَمْ يَكُنِ اللَّهُ  
 وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ قَبْلِهِ وَهَاجِرُوا وَاجْتَمَعُوا مَعَكُمْ فَأُولَئِكَ سَمُّكُمْ وَفَدَا كَرَامَةَ عَدُوِّ الْمُتَّقِينَ عَنْ مَوَاضِعِ مَكَايِدِهِ وَكُلِّ مَنْ تَقَرَّبَ إِلَى رَسُولِهِ  
 وَأَقْبَلَ اللَّهُ فَهَوِيَ تَطْلُبُهُ وَأَمَّا سُبْحَانَهُ وَسَأَلُ فَعَادَتْ مَوَالِدَةُ الْمُسْلِمِينَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ مَصَانِدُ الْكَاغِبِينَ فِي الصِّحَاحِ  
 الْمَوْجُودِينَ كَمَا لَيْسَ أَنْ شَدَّ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ وَالرَّاهِ وَاللَّهِ فِي كِتَابِهِ الْفَرِيدِ بِالْإِتِّبَاقِ وَالرَّعْيِ بِالْإِتِّبَاقِ وَالْمُؤْتَمَرِينَ فَسَأَلَ مَا يُسْمَعُ  
 بِحَالِ اللَّهِ كَيْفَ وَأَلَا فَرَقُوا وَقَالَ أَنْ الَّذِينَ تَزَوَّجُوا مِنْهُمْ وَكَانُوا سُبْحَانَ السَّمْعِ فِي حَيْثُ فَالْإِحْبَابِ عَلَى كَلِّ الْبَيْتِ مِنْ قَبْلِهِمْ  
 اللَّهُ وَرَسُولَهُ وَيُؤْمَرُونَ بِأَخْرَجِهِمْ وَيُجِبُّونَ بِأَخْرَجِهِمْ بِبَعْضِهِ وَبِأَخْرَجِهِمْ بِبَعْضِهِ وَبِأَخْرَجِهِمْ بِبَعْضِهِ وَبِأَخْرَجِهِمْ بِبَعْضِهِ  
 فَتُحَالَفُ ذَلِكَ بِبَيْتِ فَالهِ وَرَدُّهُ عَنْ حَيْثُ صَدَّقَ الْعَاسِيَةَ وَالسُّخْرِيَّ بِالْفَرَارِ عَلَى ذَلِكَ قَوْلُهُ وَتَارَ مَهْدًا لِلدَّامِ كَارِجًا  
 بِرَأْسِ الْعَبْدِ وَبِحَيْثُ الْمُسَادَرَةِ إِلَى اللَّهِ بِوَاقِفِهِ الْكَلْفَ عَلَى كَلِّ الْكَلْبِ وَالْأَشْيَاءُ عَلَى كَلِّ الْكَلْبِ وَتَارَ مَهْدًا لِلدَّامِ كَارِجًا  
 الْفَضْلَ عَلَى ذَلِكَ وَبِأَخْرَجِهِمْ بِبَعْضِهِ بِالْفَرَارِ بِالْفَرَارِ وَالْحَالُ هَبْ مَا تَشْتَجَاهُ وَسَأَلَ أَنْ حَسْبُكُمْ

توضیح  
 در جواب  
 آنکه



# وَأَجَابَ الشَّيْخُ الْعَلَمَ

فَسَدَّ النَّوَابِغَ الْعَدَاوِيَّ بِمِجْنَتِي بِمَأْصَدِهِ

أَمَا إِنِّي عِثْمَانُ مَيَّاتٍ مِنَ الْمَرْوَاتِ الْمَرْوَاتِ الْفَائِزَةِ عَلَى بِلَادِ الْمَرْبُوعِ الْكَلَامِ  
 لِحُتْمَاءِ دَرَسْتَيْدِ مَحْمُودٍ عَلَيْهِ أَفْضَلُ صَلَاةٍ رَاقِمٍ  
 هَذَا سَجَّاحٌ آمَنٌ وَذَائِعٌ وَنَضَعُ شَقْنُكَ بِذَلِكَ وَصَاعٌ فَلَا أَحْتَلِي اللَّهُ فَكُلَّ مِنْهُ أَيْدِيَّ زِيَادَةً لِدَرِّينَ زِيَادَةً  
 فَرِحْتُ اللَّهُ أَسْمَاءُ يَا مَنْ بَصِيرَتِهِ وَسَاءَلِيهِ وَيَقُولُ شُكْرِيهِ وَأَيْسَادَةِ كَلِمَتِهِ لِيَسْئَلَ هَذَا تَلَعْمَلُ الْعَامِلُونَ وَوَلِيكَ  
 ذَلِيلَتِكَ إِنِّي الْمُنْتَكَشِرُونَ وَأَمَّا سَأَلُكَ مِنْ زَمَانٍ فَسَدُّ فَسَقٍ لِاسْتِعْمَالِ الْبَالِ فِي نَصْدِي لِذِي الْعَدَّةِ الْفَصَالِ  
 وَأَوْعَطَهُ بِفَاقٍ حَيْثُ تَرَعُ كِبَارَتِ الْكَافِرِ وَمُتْرَاسِلِ وَأَخْرَجَ بِمَوَاقِفِهِ الْكَافِرِ وَنَصَدَهُ أَنْ يَرْتَعِ مِنْ بِلَادِ نَفْسِهِ لِحَفْظِهِ مِمَّنْ  
 الْبَيْنِ وَأَجَابَكَ كَيْدَ الْكَافِرِينَ بِكُلِّ سَائِرِ مَاسِ الْبَيْنِ نَارَ طَلْعِهَا عَذَابُ الْبَلْبَلِينَ طَلْعُهُ دَرَجَةٌ لِأَجَلِ دَرَجَةٍ مَرِيٍّ سَلِيمٍ  
 إِذَا مَا جِدْتُمْ لَيْسَ بِجِهَاتِهَا الْمُنَاقِلُ لِيَسْئَلِ الْمُنَاقِلُ لِيَسْئَلِ الْمُنَاقِلُ لِيَسْئَلِ الْمُنَاقِلُ لِيَسْئَلِ الْمُنَاقِلُ لِيَسْئَلِ الْمُنَاقِلُ  
 لِيَسْئَلِ الْمُنَاقِلُ لِيَسْئَلِ الْمُنَاقِلُ لِيَسْئَلِ الْمُنَاقِلُ لِيَسْئَلِ الْمُنَاقِلُ لِيَسْئَلِ الْمُنَاقِلُ لِيَسْئَلِ الْمُنَاقِلُ لِيَسْئَلِ الْمُنَاقِلُ  
 وَشَادَعَهُ إِلَى الْوَالِدِ وَالْوَالِدِ وَالْوَالِدِ وَالْوَالِدِ وَالْوَالِدِ وَالْوَالِدِ وَالْوَالِدِ وَالْوَالِدِ وَالْوَالِدِ وَالْوَالِدِ وَالْوَالِدِ  
 أَمَا مَنَّا كَاتِبٌ فِي كُلِّ مَكَانٍ عَلَى قَائِلِي لَا عَارَ

لَدَيْكَ بِرَوْلِ مِثْلِ مَا قَالَ الْعَلَمَاءُ الْعَلَمَاءُ حَفَظْتَهُمُ اللَّهُ بِقَالِ مِنَ الْأَهَامِ وَأَمَّا فِيهِمْ فَهِيَ الْإِهَامِ الْعَبْدُ الْفَرِيدُ إِلَى  
 اللَّهُ الْعَلَمُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ السُّلَيْمِيُّ مَجْنُونِي الْأَمَامِي كَيْدَ جَاهِدِ اللَّهُ فَكُلَّ مِنْهُ أَيْدِيَّ زِيَادَةً لِدَرِّينَ زِيَادَةً

